

No hi ha una relació entre *nan*, *nana*, i la forma *nana* en el sentit de 'dida' que es troba en alguns textos antics [VidesR: «per què preguà Déus que li servés la sua *nana*» (P194r1, ms. B *noyrisa*, V583 *nutricem*) i en alguns testaments citats per Alart, *InvLC*: «voló dari *nane mee xxx sol.*» (1330 de Perpinyà), «A Na Martina *nana* meua x pp.» (1369)]. Aquesta forma es relaciona amb el castellà antic *nana* que apareix un cop en Berceo (*Duelo*, 174) amb el sentit d'«esposa (d'edat) i que fou segons indicis la base del castellà *nana* 'muller casada, mare', que *DAcEsp.* (1817) dóna com a antiquat tot i assignant-li en les edicions posteriors el sentit d'«àvia» (ben conegut almenys en l'expressió *el año de la nana o de la nanita*).⁶ JCoromines (*l. c.*, a més s. v. *ñoño*) considera aquest mot juntament amb d'altres (com l'aranès *nene*, expressió de respecte dirigida a un vell, grec *νέννα*, *νύνα*, *νύνα* 'tia', rus *ннаня* 'mainedera, minyona', 'teta' etc.) formacions hipocorístiques infantils, paral·lels al llatí *nonnus*, *-na* 'vell que atén als nens', 'avi, àvia'.⁷ Pel que fa a *nanya* que figura un cop en *Curial* (*NCL*, I, 140), no és clar si és una variant de *nana* 'dida' o de *nana* (fem. de *nan*).⁸

DERIV.: *Nanenc* (*DAG.*). *Naner*, *-a*, com a adj. recollit per *AlcM*; el mateix diccionari recull, a més, com a neologismes cultes científics: *nanisme*, *nanocèfalia*, *nanoides*.

¹ Levy, *PDPF*, dóna *nan* amb la nota que la *-n* final és caduca; notem els exemples de *Jaufré*: «e un *nas* que fo mot petit / tornejat al foc un senglar / d'un aquela jen deu sopar» (v. 978), «els viron venir lo *na* / ab la bela lansa e l ma, / e sun per auzir estancat / tan tro que l *nan* aja comtat --- perçe ---» (v. 1587-90). — ² Notem que *nano*, *nana*, com «enano, enana» és usual a Andalusia (*Alc. Venc.*). — ³ Lab. 1839 ja inclou *nano* com a forma usual, cosa que mostra que devia ser molt corrent en aquella data. — ⁴ Notem l'exemple de Camps Merc. *Folkl. Men.*: «Guardet de pedra rodona, de ca *nanell* i home roig» (I, 275); a Mall. també s'usa *nan* (*BDLC* XIV, 1920, 308), i *нено* a Men. (*AlcM*); notem un exemple de Camps Merc.: «--- se li posà devant, com si hagués surtit de devall terra, un homenet, un *nenó*, una balleruga ---» (*Folkl. Men.* II, 49). — ⁵ Sembla ser deguda a una dissimilació en la construcció *una nanella*. — ⁶ Notem a més *nai*, *naia* 'bes-avi, besàvia', localitzat per *AlcM* a Puigcerdà. — ⁷ Formació molt corrent en molts d'altres idiomes: en les dues llengües de Pamir hom diu en el sentit de 'mare' *nan* (en vakhaní) i *non* (en iškašimí), vegeu Oranski, *VvIF*, 350, 351; en persa mod. *nānā* 'avi matern'; en turc provincial és molt viu *nene* 'àvia' (juntament amb *dede* 'avi'). — ⁸ RAramon en la seva edició de *Curial* (*NCL*) interpreta *nanya* com a 'nina' en el glossari.

NANNAR, 'passejar', terme infantívol, fet damunt d'*anar* o bé del balbuzeig infantil *na-na*. □ 1.ª doc.: *DAG.*

Nanquins, V. *alanquins*

NANSA, I, 'parany de peix, fet de malla de vímet, jonc, o canya, semblant a morenell i gambina', del llatí *NASSA* id. □ 1.ª doc.: 1300 (Alart, *InvLC*).

L'exemple que hi cita Alart de la lleuda de Cotlliure diu: «tot peix qui sia pres en costell ni en *nansa* --- ço és a saber legosta ---»; la forma amb *nan-* és general en els exemples medievals i després: en Muntaner,¹ en el *Consolat* (ed. Moliné, p. 205a); document de 1393 (*AlcM*), de 1440 (*InvLC*); 1575 OPou, *Tb. Pu.*: «La *nança* o barbol de vímens. *Nassa*, ae» (p. 49); Despuig, *Coll. Tortosa* (citada per Careta, s. v. *ret*); B. de Maldà, *Excursions*, p. 72; Bosch de la Trinx. (*DAG.*) etc. La *n* és deguda a una propagació de la nasalitat en la construcció *una nassa*.² És mot usat en tot el territori català, i ben conservat en les llengües romàniques de l'Occident (*REW*, 5838; per als detalls en castellà, veg. *DECH*, s. v. *nasa*); diversos tipus de *nanses* es descriuen en *BDC* XIV, 41-42 i *AlcM*.

DERIV.: *Nanser* 'el qui fa i ven nanses', *nansaire* 'el qui pesca amb nanses', *nanset* 'forat d'una nansa per on es treu el peix' (*BDC* XIV, 42).

¹ Usat allí en sentit figurat: «E sobre açò llevà's l'almirall, qui sabia què jaia en la *nansa*, e dix ---» (*Cròn.*, cap. 114, ed. Col. Pop. Barc. III, 59.13), en nota l'editor aclareix el sentit del passatge com «què portava hom de cap». — ² Notem la forma *nanso* que dóna Mistral com a llgd. al costat de *nasso* i *lasso*; segons Millardet, *Atlas*, n.º 25, a la major part de les Landes hom diu *hanso* (amb les variants *yanso* per despallatització i *ananso* per pròtesi); Sainéan, *Sources Ind.* II, p. 149, citant de Duhamel (pp. 735 i 255) diu: «*nassa* (*nasse*) --- devient --- dans le Centre et dans le Midi, *nance* et *lance*». En castellà al costat de l'usual *nasa* apareix una variant *nalsa* (a Zamora), la *l* de la qual no està ben explicada (*DECH*, s. v. *nasa*).

NANSA, II, 'agafador en forma d'arc, d'anell etc. d'un objecte (cistell, tassa, o coses semblants), formada damunt *ansa*, que continua avui en gran part del territori català, i que fou derivat del ll. ANSA id. □ 1.ª doc.: fi S. XIV, doc. de 1385 «duas *nanses* ferri de poal» (*InvLC*), i *ansa* en Aversó, *Torcim.* n.º 437.5 «*anssa*, per *anssa* de vexelh», en doc. de 1410, en *Eximplis e Mir.* II, 12 etc.

Nansa és la forma de Barcelona, del Vallès, Penedès, Camp de Tarr. i d'altres punts de la costa del Nord com St. Feliu de G., Llofríu, Cotlliure etc., i *ansa* és del País Val., Morella, Tort., les Balears, i de la zona occidental (Balaguer, Gandesca, Organyà, Berga etc.), del Pallars,¹ i també de Girona, Solsonès, Vic, Selva del Camp, i Rosselló i Conflent.² La forma *nansa* bé devia ser en ús des dels finals del S. XIV (veg. supra, i a més se'n troben exs. en docs. de 1436 i 1437), però no apareix en textos lexicogràfics fins a *DTO.* (1647),³ on es dóna com a variant d'*ansa*. Belv. 1805 ja considera *nansa* la forma normal i així mateix el ⁶⁰ *DFA.*, si bé inclou tots els sentits translàtics i figu-